THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper of Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA

Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—452 213
Winnipeg — Manitoba

ענגלאנד האט פאַרראטן אירע פאַרפליכטונגען

פון דער באלפור דעקלאַראַציע אן — ריכטיקער, זינט ענגלאנד האט געוואונען די מלחמה און האט זיך געקאנט פאַרגינען צו ערייכן די "פאַפּי רענע שמאַטעס". — האט זי געהאלטן אין איר צוריקציען די הבטחות גע־געבן אין דער דערמאַנטער דעקלאַראַציע, נים אזוי דורך איסטריטשונגען, ווי דורך איר פּראַקטישער פּאַליטיק, וואס איז כסדר געווען א סתירה צו אי־רע צוזאַגן צו דעם אידישן פאָלק.

אין גלייכצייטיק אבער האט זי געמאכט א פרומען פנים, און האט געהאלטן אין איין פאַרזיכערן די אידן אין די גאנצע וועלט, אז זי וועט חלי־לה נים אָפּטרעטן אויף אין שרוט פון אירע הבטחות, אז אירע גאנצע פּאָליטיק גייט אין דער ריכטונג פון דערפילן אירע פייערלאכע פאַרפליכטונ־גען צום אידישן פאָלק, און צו די פעלקער פון דער וועלט. וואס האבן אין אנ־פאַרטרוים דעם מאנדאט איבער ארץ־ישראל אויפ'ן סמך פון די דאָזיקע הת־חייבות'ן.

אפילו שוין גאר לעצטנס, ווען די בריטישע רעגירונג האט שוין גע־גרייט איר נייסטע דעקלאַראַציע, וואס דאָרף פּראַקטיש זיין די פילשטעלי־קע צוריקציאונג פון דעם וואס איז נאָך פאַרבליבן פון דער באלפור דעקלא־ראַציע, — האט נאָך דער קאָלאָניאל מיניסטער, לאָרד פּעספילד, נים איינ־מאל איינגעדריקט זיין טיפסטע אנטרויסונג קעגן די אידן, למאי זיי האבן נים קיין צוטרוי צו דער בריטישער רעגירונג, אז זי וועט דערפילן אירע פאַרפליכטונגען. ער האט גערעדט וועגן דעם אין א טאָן פון באליידיקטער אומשולד, — נרייך ווי ער וואָרט געוויסט צו פאַרדעקן דערמיט דעם מעסטן פעגונגען אויף ארץ־ישראל.

ניין, — אפילו אין לאָרד סימפּסאָנס באריכט אליין, — דעם באריכט וואס האט געדינט פאַר דער דערקלערונג פון דער בריטישער רעגירונג וועגן איר וויטערדיקער פּאָליטיק אין ארץ־ישראל. — אפילו אין דעם באריכט וועדט נאָך באטאָנט די נייטראַלע מעראַשאַט פון דער אידישער אגענטור מיט דער בריטישער רעגירונג. אין די רעגירונג, אין איר דערקלערונג, באשטעטיקט ווידער מיט אן אומשולדי־קער מינע איר אנטשלאָסנהייט צו דערפילן אלע התחייבות'ן וואָס זי האט אויף זיך געגומען מיט'ן מאנדאט. אין . . . די אידן וועלן אזוי איפּגעפאָדערט צו הערן איר אויפבויען דאָס לאנד פאַר די אראבער!

און דאָס איז נים קיין גומא!

לאָרד סימפּסאָנס באריכט באהויפּטעט, אז אין לאנד איז דאָ בלויז ארום זעקס מיט א האלבן מיליאָן דונאם באָדן פאסיק פאַר אגריקולטור, און ער חשבונ'ט אויס, אז לויט די איצטיקע באדינגונגען און לויט די איצטיקע אראבישע אגריקולטורעלע מעטאָדן איז דאָס וויים נים גענוג פאַר די אראַ־בער אליין. זיין רעקאָמענדאַציע בנוגע וויטערדיקער קאָלאָניזאַציע איז דערפאַר אזא: די אראבישע פייערס זאָלן געהאלפן ווערן צו באארבעטן דאָס לאנד מיט מאָדערנע מעטאָדן, און דאָס וועט פאַרקלענערן דעם שטח באָדן וואס זיי דאַרפן אויסנוצן צו מאכן א לעבן.

ווען דער דאָזיקער פּלאַן וועט דורכגעפירט ווערן, גלויבט לאָרד סימפּסאָן, וועט א טייל פון'ם באשריינקטן באָדן באפרייט ווערן, און, צום סוף, וועט עס מעגלאך ווערן צו קאָלאָניזירן אין ארץ־ישראל, לויט זיין אָפּשאצונג, ביז א צוואנציק טויזנט קאָלאָניסטן פון דרויסן, — דאָס הייסט, איינגעוואנדערט־טע אידן.

און דאן, נאַטירלאך, קומט עס אויס, וועט דאַרפן געמען א סוף צו דער אידישער איינוואנדערונג. און דערווייל רעקאָמענדירט ער אָנהאלטן שטריינג דעם פאַרבאָט אויף אידישער איינוואנדערונג, — אזוי שטריינג, אז אפילו אידישע טורסטן וואָס קאָנען איצט קריגן א דערלויבעניש צו פאַר־בלייבן אין לאנד אויב זיי קריגן דאָרטן באשעפטיקונג, זאָלן דעפּאָרטירט ווערן פון לאנד ווי אזעלכע וואָס זיינען אריינגעקומען אין לאנד אויף אן אומ־געזעצלאכן אופן.

אָם דעם פולשטענדיקן פאַרבאָט רעקאָמענדירט לאָרד סימפּסאָן אָנ־צוהאלטן ביז דעם צענזוס קומענדיקן יאָר, אָדער ביז די פלעגער פון דעם איבערבוי פון דער אראבישער אגריקולטור ווערן פאַרטיק ווערן, און דאן, הייסט עס, אויב אלע אראבער וועלן זיין פאַרזאָרגט, וועט מען זעען, אויב מען קאָן אריינלאָזן נאָך אידישע אימיגראַנטן, און וויפל . . .

עס איז אן אלט באַקאַנטער כלל, אז ס'איז א סך לייכטער איינצופירן מאָדערנע אגריקולטורעלע מעטאָדן ביי נייע קאָלאָניסטן, איידער ביי איינ־געזעסענע פויערים, וואָס זיינען געוויינלאך א קאָנסערוואַטיווער עלעמענט וואָס שיידט זיך זייער נים גערן מיט זיינע אלטע טראַדיציעס. צו פאַרוואנד־לן די האלב־ווילדע אראבישע פעלאכן, מיט זייערע פרימיטיווסטע אגריקול־טורעלע מעטאָדן, אין מאָדערנע פאַרמערס, מוזן, ביי די גרעסטע אנשטריינגונ־גען און אויסגאבן, געמען דורות.

און אָם די גאנצע צייט וועלן די טויערן פון לאנד זיין איינגאנצן אָדער כמעט פאַרשלאָסן פאַר אידישער איינוואנדערונג, — און די אידישע אגענ־טור ווערט איפּגעפאָדערט מיטצוארבעטן מיט דער רעגירונג אנ'ס דורכפיר פונ'ם פּלאַן, ווייל ער וועט צום סוף אפשר באפרייען א שטיקל באָדן פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון א צוואנציק טויזנט אידן, — אויב די אראבישע באַ־פעלקערונג וועט זיך נים שטארק צעוואַקסן פאַר דער צייט . . .

מיר פרובירן דאָ נים צו אנאליזירן די באזונדערע פונקטן פון דער "דערקלערונג" און פון דעם באריכט. זיי זיינען פול מיט פעלשונגען, ווי דער שאַ באריכט איז געווען. — מיט'ן צוזאָץ צו באַרעכטיקן זיי בריטישע פּאָ־ליטיק, וואָס איז באזעצט פון זעלבסטזיכטיקע אימפּעריאַליסטישע מאָטיוון. וועגן דעם וועט נאָך גענוג גערעדט ווערן. מיר האָבן בלויז באריכט די וויטאלע פונקטן, צו דערזיין, אז די בריטישע רעגירונג האט פאַרראטן אירע פייערלאַ־כע הבטחות צום אידישן פאָלק, בעת זי זוכט זיך נאָך איצט באהאלטן אונטער א מאסקע פון אומשולד.

וואָס־ישע וויטער?

די נייע דעקלאַראַציע איז דער שווערסטער קלאַפּ וואָס דער צ'יוניזם האט נאָך זיין געקראָגן, — דאָס טאָר מען אפילו נים פרובירן צו פאַרלייקע־נען. אָבער די אידן זיינען עקשנים. די קלעפּ וואָס זיי קריגן, שטידט זייער ווילנסקראַפט און רעגט אויף זייער אנטשלאָסנהייט.

מיט א פופצן יאָר צוריק האט ענגלאנד נים געוואָלט אפילו טראַכטן וועגן געבן די אירלענדער זייער "האָם רול". די אירלענדער זיינען אָבער עקש־נים, און זיי האבן עס אויסגעקעמפט. אויב זייערע אויפשטאנדן אין דער הייס פלעגן דערטרונקען ווערן אין בלוט, האבן זיי זייער זעלבסטשטענדי־קייט גיכער דערגרייכט דורך געוויינען די עפנטלאכע מיינונג פון דער וועלט, באזונדערס פון אמעריקע, — א זאך, וואָס ענגלאנד קאָן נאָך ווייניקער איג־נאָרירן, ווי א רומעניע, ווייל איר גאנצע מאַכט באזירט זיך אויף איר פרעסטיזש.

אויב די צ'יוניסטישע אָרגאַניזאַציע אונטער דר. ווייצמאַנס פירער־שאפט האט בלויז פאַרלאָרן דורך איר ביז איצטיקער מיטארבעטערשאפט מיט ענגלאנד, וועט זי איצט איבערדרייסן מיט ענגלאנד און וועט באקעמפן איר ארץ־ישראל'דיקע אנטי־אידישע פּאָליטיק דורך דער געזעלשאפטלאכער מיינונג פון דער וועלט.

די אידן קאָנען זיך זיכער נים פאַרמעסטן קעגן ענגלאנד, און דעם אידישן גוטן ווילן, ווערכן ענגלאנד האט געדאַרפט אין די קריטישע מלחמה יאָרן, דאַרף זי מער נים . . . מיט דער פּראָגרעסיווער געזעלשאפטלאכער מיינונג פון דער וועלט וועט זי זיך אָבער מוזן אביסל רעכענען. — און אָם די מיינונג איז מיט דעם אידישן צד, און זי וועט נאָך געהעריק אויפגע־קלערט ווערן וועגן ענגלאנדס היסטאָרישן פאַרראט צו אירע אייגענע פאַר־פליכטונגען.

דער "גאנגלו" און דער קרומער שפּיגל

גייעס פון מאנטרעאל

פון י. בן דוד

אפט מאל זאגט מען אויף אונז אז מיר אידן זיינען צו "סענסאַטיוו". עס קומערט אונז צופיל וואס די גויאים זאָ־גען וועגן אונז.

ס'מאדנע זאך אבער ביי אונז אין קאַ־נאדע, ווי גיך מיר פרייען זיך ווען אי־מיצער א גוי זאָל עס זיין א "סיטי מע־יאר", א פריים מיניסטער פון א פּראָ־וינץ אדער סתם א גוי אין גאנס, זאגט אונז "נייס דזשוב", און ווי אזוי מיר מאכן זיך נים ווייסלדיק ווען מען רופט אונז אין טאטן אריין!

מיר היטן אָפּ אלע צייטונגען, אלע אנאנסן, אלע פלוג בלעטאך. זאָל עס זיין אין רוסלאנד, אין פּוילן, אין דייטש־לאנד, רומעניע, כינע אדער סיאם. און טאמער זעען מיר עפעס נים גלאט ווענן אירן, איז גוואלד! אנטשעמיטן! רופט אַרויס די פייער לעשער ברינגאדע, די "אנטי דעפאמיישאן" ליגע, דעם אידישן קאנגרעס, די צ'יוניסטישע אָרגאַניזאַציע, אן די אידישע "באי סקאוטס!".

אבער ווען עס בראָכט טאַקע ביי אונז אן אונזער איינגעגנער אן ליבער קאנא־דע — איז שא! שטיל! אנטשעמיטנים אין קאנאדע? אין דעם לאנד אין וועלכן ליבעראלן אין קאנסערוואַטיוון, פּראָטעס־טאנטן, אין קאַטוליק, מיניסטאָרן אין קומען קערערעס ליבן אונז אזוי שטארק? ווי אזוי קאָן עס זיין מעגלאך?

נו, וועט איר מיר זאָגען, ס'איז דאָ גויאים וועלכן האבן ליב אמאל א בים צו טאָן די אידן, א שטאַך צו טאָן. דאָס אלעס! איר ווייסט דאָך. עס איז דאָך דאָס ביסל זאלץ וועלכע מאַכט דעם אר־געמיינעם מאַלצ'ס פון קאנאדער אידישן לעבן נאָך מערערע באַ'טעמ'ט.

וועל איך אייך פאַרשטיין עפעס וואָס קומט פאַר אין אונזער טאַלעראַנטן לאנד, וועלכע איז שוין נים נאָר א ביספּעל באַ־אלצן, נאָר באשטיין שוין פון א גאנצן מאַלצייס פון אנטיסעמיטיזם. אריינרעכנ־דיק פאַרשפּייז: סוּפּ, פיש, פלייש, קאַר־פּאָס און אויף א ביטערן טראָפּן צום פאַרבייסן?

וואָס וועט איר מיר זאָגן ווען איך דערציילן אייך, אז אין קאנאדע געפינט זיך א אָרגאַניזאַציע וועמעס מיטגלידער רופן זיך פאַטריאָטיש, טראָגן מאָדנע היטלאך און העמדער און האָסן אירן און אלע "פאַראייזערס"? נו, מיר ווייסן שוין, וועט איר מיר זאָגן, ס'איז גאָר קיין נייעס נים. ס'איז די "קו־קלוקס־קלע־ניקעס". אבער ווען איך דערציל אייך אז די אָרגאַניזאַציע באשטייט פון מיטגלידער וועלכע ריידן נים קיין ענגליש, — וואָס וועט זיינען לויטער קאַטוליקן, — וואָס וועט איר מיר דאַמאָלסט זאָגן?

דאָכט זיך ווי אזוי קומען קאַטוליקן, קלעריקאלן, פּראָנצויזן צום קו־קלוקס־קלע־ן קאָן?

וואָרט א קאַפּעטשקע, נעם איר באלד זעען, אז עס איז די זעלבע ענטע נאָר אנדערש געשליפערט!

הייסן הייסן זיי אין פּראָנצאוויש "לע גראַן אדרדע פאַטריאָטיק דיי גאנגלו" אדער אין פשוט מאַמע לשון — "דער מעס־טיקער פאַטריאָטישער אָרדן פון די גאנ־לוס". אלס מיטגלידער נעמען זיי אריין נאָר אייסע פראַנצויזישע קאַטוליש קאַ־נאדער — וועמעס פּרינציפּ איז צו ראַ־טעווען קאנאדע־פון די אידן "וועלכע עסן פאַרדומפּענע הערינג און 'פאַרשטונקע־נע' פיש".

א היטל מון יעדער מיטגליד קויפן פון הויפּט ביורא פאַר 85 סענט און אויך א העמדל פון אמת'ע, ריינע און פאַטריאָ־טישע וואָלענע פלאַנעל" פאַר $2.75. דאָס איז אהוץ דעם מיטגלידער שטייער.

מען דאַרף נים פיל קלערן צו פאַר־שטיין, אז די גאנצע אָרגאַניזאַציע טראָגט און אן אויפרוף צו דעם פראַנצויזישן פאָלק ארויסצוטרייבן די "אידישע ליבע־ראַלע קליקע" (קליק זשודעאַ־ליבעראַל). אויף דער פערטער זייט דערשיינט אן אָרטיקל וועלכער מאַכט חוזק פון די אי־דען פון זייערע ימים טובים, גראַטו־לירט די אראבער פאַר אוועקטרייבן די אידן פונם כותל מערבי און באַקלאָגט אויך אז אידן האבן געמאַכט מאנטרעאל פאַר זייער נייעם ירושלים. אויף דער זעלבער בלאַט איז דאָ א ביילד אטאקירנדיק א פראַנצויז פאַר צו חנפ'ענען זיך צו די אידן, פאַליאָקן און ענגלענדער. און א באַ־שולדיקונג אז די אידן טרייבן ארויס די פראַנצויזן פון פאַרקויף פון ראַדיאָס.

אויף דער פינסטער זייט איז א גאנ־צע דיזערטאַציע וועגן די אידן אין זייער ליבשאפט פאַר־אַרבעטנע פלייש און הערינג.

אויף דער זעקסטער זייט איז פאַראן אן אויפרוף צו די "גאנגלו" מיטגליד־ער צוריק צוצוגעמען קאנאדע פון די אידן און אריינטרייבן זיי אין זייער אייגענעם לאנד.

אויף דער זיבעטער זייט ווערט שוין נים דערמאַנט קיין אידן. דערפאַר ענדיקט זיך די צייטונג מיט אן אויפרוף נים צו קויפן פון קיין אידן און א באשולדיקונג אז די אידן האבן געמאַכט א טראָפּט צו קאַנטראַלירן דעם פאַרקויף פון ראַדיאָס און קאנאדע.

און איצט צו דעם "קרומען שפּיגל" אדער "לע מירוואר". דאָס איז שוין א גרעסערע צייטונג פון פיר אן צוואנציק זייטן און אויף כמעט יעדער זייט גע־פינט זיך אן אטאקע אדער א פאַרלויט־רונג קעגן אידן.

דאָס גרעסטע פּלאַץ פאַרנעמט אן אר־טיקל פול מיט שמוציקע פאַרלויטמרונגען און זודלעריי קעגן ס. וו. דזשייקאָבס, ק. סי. און דעם קאנאדער קאָמיטעט פון איקאַ. דאָס קומט א פאַרטויענונג פון די אפלשע "פּראָטאַקאָלן פון די זקני ציון" אונטערן קעפּל פון "יודאיזם־דעמאָסקיריט".

דאָס ווערט דער פּראָגאַניזאַציאָלער פריים מיניסטער אטאקירט און עס ווערט פאַר־געשלאָגן אן טעג זאָל אוועקשעלן א מאַ־נומענע צו אים. נישט אויף קריסטלאכע ערד נאָר "אין הארץ פון דעם פאַרדומפּע־נעם אידישן נעטא פון מאנטרעאל און א א סינאגאגע הינטער א פאַרהאנג מיטן מגן דוד". דאָ, אלס צוגאב, אין דאָ אן אטאקע קעגן דער אידישער פעפעראַטער שול באוועגונג און א צעטל פון אידישע געשעפטן וועלכע טראָגן נים קיין אידי־שע נעמען . . . .

און די זיינען די צייטונגען, די זיי־נען די חברה, וועלכע דאָ זיך אנגענו־מען די קריוודע פון דעם "אָרימען" אי־דישן אימיגראַנט נעבאך! די זיינען די צייטונגען און די זיינען די "אמת'ע אי־דען פריינט" וועלכע עטלאכע אומפאַר־אנטוואָרטלאכע קליינע מעגשעלאך הא־בען צוגעצוינען צו זיך אין זייער פאַרוור אויסצוטון די אנגעוויסנאַטע אידישע אימיגראַציע און קאָלאָניזאַציע פּראָבלע־מען פאַר זייערע איינענע פּערזענלאכע ניצן!

עס איז אינטערעסאַנט צו באַמערקן, אז דער איינציקער אנאַנס פון אן אר־טיקל וועלכער געפינט זיך אין די צוויי אנטיסעמיטישע צייטונגען אין דער אנאַנס פון דער פירמע ה. קאָלדער, ק. סי. דער אדוואָקאַט וועלכער פירט דעם פּראָצעס אין מאָנטרעאל קעגן דער אי־ק"א און וועלכער האט זיך געמאַכט פּראָ מינענט אין די לעצטע וואָכן מיט זיינע אטאקעס קעגן דער קאנדידאַטור פון ס. וו. דזשייקאָבס . . .

אלע סימנים פון די קלעניקעס, באארבעט און צוגעפאַסט צו דער פּראָווינץ קוועבעק.

נעבאך געוואָרן אין די פינסטערע אר־גאַניזאַציע אין מאנטרעאל מיט אכצן מאַנאַטן צוריק און מיטגלידער ציילט עס שוין אין מאנטרעאל און אין דער פּראָ־וינץ אין די טויזנטער. איר שלאָג וואָרט אין "נידער מיט די ליבעראלן" וועלכע האבן פאַרקויפט קאנאדע צו די אידן", און עס זאגט זיך אויף נים אָפּ פון אריינ־ציאָנען פּרעמיער בענעט'ן אמאל פאַר צור־פיל פריינטשאפט צו די אידן.

די גאנגלוס באַרימען זיך, אז דורך זיי איז דערווייזלט געוואָרן א גרעסערע צאָל פון די קאנסערוואַטיווע מיטגלידער פון פאַרלאמענט אין קוועבעק. און זיי רופן דאָס פּראָגאַניזישע פאָלק צום קאמף אין דער קומענדיקער פּראָווינציאַלער וואָלן אנט־קעגן די ליבעראלן וועלכע זיי באשולדיקן אין זיין פאַרקויפט צו די אידן. און די פּראָווינציאַלע פירער פון דער קאנסער־וואַטיווער פאַרטיי זאָגן זיך נים אָפּ פון זייער שטיצע.

די "גאנגלוס" גיבן ארויס צוויי צייטונ־גען וועלכע דערשיינען וועכנטלאך, דער "גאנגלו" יעדן פרייטאָג און "לע מירוואר" (דער שפּיגל) יעדן זונטאָג.

דער "גאנגלו" באַרימט זיך אז עס האט די גרעסטע סירקולאַציע פון פראַנצויזישע צייטונגען. אויפ אמעריקאנער קאנטי־נענט און דער "מירוואר" האט די גרעס־טע צירקולאַציע פון וועכנטלאַכע פּראָ־צ'יוניזישע צייטונגען אין קוועבעק. דער "מירוואר" האט זיך באוונדערס אויסגע־ציכנט לעצטנס מיט שמוציקע אטאקעס קעגן ליראָן קאָהען, ס. וו. דזשייקאָבס, ק. ס. מ. פּ. די איק"א און אלדערמאַן שו־בערס פון מאָנטרעאל, און באַרימט זיך אז האט א גרעסערע צירקולאַציע צווי־שען מאַנטרעאלער אידן ווי דער "קאנא־דער אדלער".

די אַרטיקלען און די "קאַרטונס" וועל־כע דערשיינען זיינען אומער אונטערגע־שריבן מיט אויסגעטראַכטע נעמען. די אַרטיקלען קעגן דער איק"א דערשיינען אויבער'ן נאמען פון איינעם "עדוואַרד ברו־מאַנט", א באַרימטער אנטיסעמיט וועל־כער א גרעשטאַרבן מיט יאָרן צורוק, אבער זיי ווייזן אלע סימנים פון די הענט פון א נייעם — א אידישן יונגער־מאַן!! וועלכער באַרימט זיך א גר אין אנטיסעמיט און אן פאַראַנצויזיש איז זיין מוטער שפּראַך . . .

דורכצוגיין אלע אויסגאבעס פון די צוויי בלעטלאך פאַר א לעצטע זעקס וואָכן איז צו עקלהאפט. לאמיר אבער דורכבלעטערן אלס א "סעמפּל" די אויס־גאבעס פון סעפּטעמבער דעם 28טן.

מיר פאנגען אן מיטן "גאנגלו" אליין, וועלכער שטעלט זיך פאַר אלס א "הומאַ־ניסטישער" וואָכנבלאַט.

דער פאַדער בלאַט טראָגט אן אַרטיקל מיטן נאמען "דער טריאומף פון יודאָס", אן באַקלאָגט זיך אז דאָס לאנד וועלכע איז אויסגעפאַרשט געוואָרן פון אזעלכע גיטע פּראָגאַניזן און קריסטן ווי שאַמפּ־ליין, מאַנטקאָלם און אנדערע, איז ארויס־געפאָלן אונטער דער הערשאפט פון די פאַרשאָלטענע אידן, די אויסגעשפּראָכענע שונאים פון קריסטוס, וועלכע דאָס־מיזרן אין קאנאדע די פינאַנציעלע וועלט, דעם טעאַטער, די פּרעסע, געשעפט און אויף פּאָליטיק.

אויף דער צווייטער זייט געפינט זיך אן אטאקע אנטקעגן דעם "סיטי קאָנסיל" פאַר דערלויבן די אידישע גראַסערי לייס און קעבים צו עפענען זייערע געשעפטן דעם זונטאָג פאַר ראש־השנה, אויף דער דריטער זייט געפינט זיך אן אטאקע קעגן דער פּראָגאַניזאַציאָלער ליבעראַלער רעגירונג

"וואָלקאָוויסקער לעבן" שרייבט:

דער טומל ארום דער העבריאישער שול, וואָס האט זיך אנגעהויבן די פּאַ־ריקע דאָרף מיטן סכסוך צווישן די ר־דער און ער פון דער שול, איז זיך בים־לאַכווייז פאַנאַנדערגעוואַקסן אין א גרויסן און עפנטלאכן סקאַנדאַל, וואָס האט גע־האַלטן אין שפּאַנונג כמעט — די נאַנצע שטאָט, און געבראַכט דערצו, אז ס'איז געבראַכן געוואָרן די עקשנות פון ווד דורך דעם, וואָס עס איז איינגעגאַנ־גען זייטיקט געוואָרן פון דער שולע.

נים קאָנענדיק קומען צו קיין אויס־גלייך מיטן ווד, וועלכער האט געקינ־דיקט אלע לערער פון דער שול און אנ־גאַשירט א נייעם לערער פערסאָנאַל, האָ־בען די געקינדיגטע לערער דעם פּאַריקן פרייטאָג אינדערפרי אויפגעגעבראַכן דעם שלאָס פון שול־בנין און באַזעצנדיק אלע שול־צימערן מיט די תלמידים, וועלכע זיי לאָקאַל פון בית־עם, האבן זיי אנגעהויב־בען די למודים.

די פאַרשטייער פון ווד, די ה"ה רור־בינאָוויטש און נאָוואַנדרוסקי, האבן דאָ־אראָפּגעבראַכט פּאָליציי, וועלכע האט צע־נויפגעשטעלט א פּראָטאָקאָל פאַרן אויפ־ברעכן דעם שלאָס און באַוויטיקט די לע־רער, וועמעס פּלאַץ עס האבן פאַרנומען די נייאַנגאַשירטע.

די תלמידים אבער פון אלע קלאַסן, סיי פון די עלטערע און סיי פון די נידערע־קע, האבן זיך פאַלידאַריזירט מיט די אל־טע לערער, און ביים אנקומען פון די נייע האבן זיי פאַרלאָזן די קלאַסן. אינגאַנצן זענדיק זייערע נייע דערציער ביי די וועגט . . .

אויף מאָרגן, שבת, האט דער ועד פון דער שולע צענויפגערופן אן עלטערן פאַר־זאַמלונג אין לאָקאַל פון דער שולע מיטן צוועק אויפצוקלערן די לאַגע. די פאַראַמ־לונג, וועלכע איז אַרויסגעגאַנגען זייער שטורמיש, האט זיך געענדיקט מיט . . . קלעפּ, און צו קיין רעזולטאַט'ן נים גע־בראַכט.

די לערער פון זייער זייט האבן אויף דער שול, וועלכע איז געווען גרייט צו התמענען וועקסלען אויף א סך מע פון 1,800 דאָלאַר מיטן צוועק צו בוי־ען א בנין פאַר דער שול, און נאָר א דאנק די צוויי פּערזאָן איז עס נים צושטאנד געקומען. דאָס גלייכן האבן זיי אויך צו־שטערט דעם פּלאַן פון דינגען גאַלי'ס מייער, וועלכער וואָלט מיט דער צייט געוואָרן א איינגנטום פון דער שולע. ער שטעלט פעסט, אז זייער באַציאונג צו הערער שטעגדיק געווען גרויזיקער פון יעדער קריטיק.

עס רעדט דאָן דער פאַרשטייער פון דער "הסתדרות המורים" ה. א. געלמאַן, ער נים איבער פרטים וועגן דעם הייר־יאַריקן סכסוך צווישן דעם ועד און די לערער, וועלכע זיינען דורך די זעלבע פּער־זאָנען אנטאַטאַט געוואָרן אן קיין שום גרונט, נאָר בלויז צוליב אמביציע.

פאַר דער נאָנצער צייט — זאָגט ער — איז נים געווען גיין שום געזעלשאפט־לאכער קאָנטראַל איבער דער שול ווירט־שאפט, ווי עס פירט זיך אין אלע געזעל־שאפטלאכע אנשטאַלטן, וועלכע זיינען מפרסם יאָר־יערלאך ווירטשאפט באריכ־טען בפני כל עם ועדה.

און דעם זעלבן גייסט זאָגט זיך אויך ארויס דער לערער שקראַלאַט און ה' דוד יוסף קאפּלאַן.

איינשטימיק ווערט דאָן דורך דער פאַרזאַמלונג אנגענומען פאָלגנדע רע־זאָלוציע, וועלכע ווערט דורך יעדן אנ־וועזנדן גע'חתמ'עט:

"די אלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון עלי־טערן און עסקנים פון דער העבריאישער פאָלקס־שול, וועלכע איז פאַרנעקומען דעם 7טן סעפּטעמבער, 1930, אכט אויינגער אונט אין לאָקאַל פון דער גימנאַזיע "הרצליה", בריינט נאָס 114, האט באַ־שלאָסן: (1) — אמשאַרפסטן צו פּראָ־טעסטירן קעגן דער אומקולטורעלער האנד־לונג פון די ה"ה רובינאָוויטש און נאָ־וואַנדרוסקי, וועלכע, נים דערלאָזנדיק די לערער פון שול אנצוהויבן די למודים דעם צווייטן סעפּטעמבער, האבן געשטערט שאלקאָוויטש טעל ש. באַראַש, ז'ל, וועלכער איז געווען גרייט צו התמענען וועקסלען אויף א סך מע פון 1,800 דאָלאַר מיטן צוועק צו בוי־ען א בנין פאַר דער שול, און נאָר א דאנק די צוויי פּערזאָן איז עס נים צושטאנד געקומען. דאָס גלייכן האבן זיי אויך צו־שטערט דעם פּלאַן פון דינגען גאַלי'ס מייער, וועלכער וואָלט מיט דער צייט געוואָרן א איינגנטום פון דער שולע. ער שטעלט פעסט, אז זייער באַציאונג צו הערער שטעגדיק געווען גרויזיקער פון יעדער קריטיק.

עס רעדט דאָן דער פאַרשטייער פון דער "הסתדרות המורים" ה. א. געלמאַן, ער נים איבער פרטים וועגן דעם הייר־יאַריקן סכסוך צווישן דעם ועד און די לערער, וועלכע זיינען דורך די זעלבע פּער־זאָנען אנטאַטאַט געוואָרן אן קיין שום גרונט, נאָר בלויז צוליב אמביציע.

פאַר דער נאָנצער צייט — זאָגט ער — איז נים געווען גיין שום געזעלשאפט־לאכער קאָנטראַל איבער דער שול ווירט־שאפט, ווי עס פירט זיך אין אלע געזעל־שאפטלאכע אנשטאַלטן, וועלכע זיינען מפרסם יאָר־יערלאך ווירטשאפט באריכ־טען בפני כל עם ועדה.

אין דעם זעלבן גייסט זאָגט זיך אויך ארויס דער לערער שקראַלאַט און ה' דוד יוסף קאפּלאַן.

איינשטימיק ווערט דאָן דורך דער פאַרזאַמלונג אנגענומען פאָלגנדע רע־זאָלוציע, וועלכע ווערט דורך יעדן אנ־וועזנדן גע'חתמ'עט:

"די אלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון עלי־טערן און עסקנים פון דער העבריאישער פאָלקס־שול, וועלכע איז פאַרנעקומען דעם 7טן סעפּטעמבער, 1930, אכט אויינגער אונט אין לאָקאַל פון דער גימנאַזיע "הרצליה", בריינט נאָס 114, האט באַ־שלאָסן: (1) — אמשאַרפסטן צו פּראָ־טעסטירן קעגן דער אומקולטורעלער האנד־לונג פון די ה"ה רובינאָוויטש און נאָ־וואַנדרוסקי, וועלכע, נים דערלאָזנדיק די לערער פון שול אנצוהויבן די למודים דעם צווייטן סעפּטעמבער, האבן געשטערט שאלקאָוויטש

דער גוואלדיקער טומל ארום דער העבריי־אישער שול און וואלקאָוויסק, פּוילן

נים געשוויגן און אראָפּגעבראַכט א חוץ דעם לייטער פון דעם "הסתדרות המו־רים" אין פּוילן ה' געלמאַן, וועלכער האט שוין פון פריער געוויילט אין וואלקאָוויסק, אויף דעם ווייצע־פּאַרזיצער, פון צ. ק. פון "תרבות" ה' מ. גאָרדאָן און מיט זייער אנטייל צענויפגערופן זונטאָג אין לאָקאַל פון דער גימנאַזיע "הרצליה" א צווייטער עלטערן פאַרזאַמלונג.

ביי א פול געפאַקטן זאָל עפנט ה. אינזיק. באַראַש די פאַרזאַמלונג און נאָכ־דעם ווי ער דערקלערט פאַרן גרויסן עור־לם די ציל און די אויפגאַבן פון דער גערופענער פאַרזאַמלונג, לייגט ער פאַר צו אויסלייכן דער הערשאפט פון די וויצע־פּאַרזיצער פון צ. ק. פון "תרבות" אויף וואָרשע ה' משה גאָרדאָן.

דער פאַרזיצער רעדט דאָן וועגן דער הייער העבריאישער שול, וועלכע געפינט זיך זינט איר אנטשטייאונג אין פריוואַטע הענט און טראָגט נים קיין גע־וועלטיק אנטשלאָסן כאַראַקטער. אין אן ארום דער שול זיינען שטענדיק פאַרנעקומען כסכסוכים. און רייבונגען, וועלכע זיינען אנטשטאַנען א דאנק דעם, וואָס דער אנ־שטאַלט איז געלייטעט געוואָרן דורך יחי־דים לויט זייער פּערזענלאכן אינטערעס, צוליב וואָס דער אנשטאַלט האט פיל גע־ליטן. צוליעט דריקט ער אויס זיין צו־פרידנהייט, וואָס דער קולטורעלער און דער גרעסטער טייל פון וואָלקאָוויסקער עולם האט באשלאָסן צו מאכן א סוף מיט דער דאָזיקער לאַגע.

דאָס וואָרט באַקומט דאָן אינזיק. באַ־ראַש. ער נים אן איבערבליק איבער דעם וואָס עס האט פאַר די לעצטע זיבן יאָר זיך אפגעטאָן אין און ארום דער שו־לע. ער דערציילט ווי אזוי צחיי פּערזאָ־נען פון דער האבן דערווייטערט אלע עס־נים, וועלכע זיינען געווען גרויז צו אר־בעטן מיט צייט און מיט געלט לטובת דער שול. ער דערמאַנט אויף זיין פאַר־טער ש. באַראַש, ז'ל, וועלכער איז געווען גרויס צו התמענען וועקסלען אויף א סך מע פון 1,800 דאָלאַר מיטן צוועק צו בוי־ען א בנין פאַר דער שול, און נאָר א דאנק די צוויי פּערזאָן איז עס נים צושטאנד געקומען. דאָס גלייכן האבן זיי אויך צו־שטערט דעם פּלאַן פון דינגען גאַלי'ס מייער, וועלכער וואָלט מיט דער צייט געוואָרן א איינגנטום פון דער שולע. ער שטעלט פעסט, אז זייער באַציאונג צו הערער שטעגדיק געווען גרויזיקער פון יעדער קריטיק.

עס רעדט דאָן דער פאַרשטייער פון דער "הסתדרות המורים" ה. א. געלמאַן, ער נים איבער פרטים וועגן דעם הייר־יאַריקן סכסוך צווישן דעם ועד און די לערער, וועלכע זיינען דורך די זעלבע פּער־זאָנען אנטאַטאַט געוואָרן אן קיין שום גרונט, נאָר בלויז צוליב אמביציע.

פאַר דער נאָנצער צייט — זאָגט ער — איז נים געווען גיין שום געזעלשאפט־לאכער קאָנטראַל איבער דער שול ווירט־שאפט, ווי עס פירט זיך אין אלע געזעל־שאפטלאכע אנשטאַלטן, וועלכע זיינען מפרסם יאָר־יערלאך ווירטשאפט באַריכ־טען בפני כל עם ועדה.

אין דעם זעלבן גייסט זאָגט זיך אויך ארויס דער לערער שקראַלאַט און ה' דוד יוסף קאפּלאַן.

איינשטימיק ווערט דאָן דורך דער פאַרזאַמלונג אנגענומען פאָלגנדע רע־זאָלוציע, וועלכע ווערט דורך יעדן אנ־וועזנדן גע'חתמ'עט:

"די אלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון עלי־טערן און עסקנים פון דער העבריאישער פאָלקס־שול, וועלכע איז פאַרנעקומען דעם 7טן סעפּטעמבער, 1930, אכט אויינגער אונט אין לאָקאַל פון דער גימנאַזיע "הרצליה", בריינט נאָס 114, האט באַ־שלאָסן: (1) — אמשאַרפסטן צו פּראָ־טעסטירן קעגן דער אומקולטורעלער האנד־לונג פון די ה"ה רובינאָוויטש און נאָ־וואַנדרוסקי, וועלכע, נים דערלאָזנדיק די לערער פון שול אנצוהויבן די למודים דעם צווייטן סעפּטעמבער, האבן געשטערט שאלקאָוויטש

דעם נאַרמאַלן נאָנג פון די למודים,